

SNJB's Late Sau. Kantabai Bhavarlalji Jain
College of Engineering

(Approved by AICTE, New Delhi & Affiliated to Savitribai Phule Pune University)
(Jain Gurukul) Neminagar, Chandwad, Dist. Nashik, Maharashtra

बळी राजा
बळी गेलेला... राजा!

IMPETUS
2016

भावपूर्ण श्रद्धांजली

द्रष्टा कृषी उद्योजक - स्व.डॉ. भवरलालजी हिरालालजी जैन

(१२ डिसेंबर १९३७-२५ फेब्रुवारी २०१६)

यद्यदाचरति श्रेष्ठस्तत्तदेवेतरो जनः । स यत्प्रमाणं कुरुते लोकस्तदनुवर्तते ॥

अर्थ : श्रेष्ठ मनुष्य जे जे कर्म करतो त्याचे अनुसरण सामान्य मनुष्य करतो आणि आपल्या अनुकरणीय कृत्यांनी तो जे जे आदर्श घालून देतो, त्यानुसार सारे जग कार्य करते. (श्रीमद्भगवद्गीता - अध्याय ३ रा, श्लोक २१)

जामनेरमधील वाकोदा या लहानशा खेड्यात जन्मलेल्या भवरलाल जैन यांनी शून्यातून सुरवात करत हजारो कोटींचे कृषी केंद्रीत उद्योगाचे साम्राज्य उभारले. इतर उद्योगपती व भवरलाल यांच्यात एक मुलभूत फरक होता तो म्हणजे त्यांची जीवनदृष्टी उद्योगाच्या माध्यमातून शेती, शेतकरी व समाजविकासाचे स्वप्न प्रत्यक्षात उतरविण्यासाठी त्यांनी अवघे आयुष्य वेचले.

भवरलाल जैन यांनी प्रशासनातील नोकरी नाकारून स्वतंत्र उद्योगाच्या उभारणीला प्राधान्य दिले. शेती निविहा, केरोसीन वितरणाच्या कामापासून त्यांनी सुरवात केली. शेतकऱ्यांना करार शेतीने पपई लागवडीसाठी उद्युक्त करणे हा महत्त्वाचा टप्पा ठरला. शेतमालाला भाव मिळत नसल्यामुळे शेतकऱ्यांची जी अवस्था झाली आहे त्यावरचा उपाय म्हणून या प्रयोगाचे महत्त्व आहे. त्यांनी सिंचनासाठी लागणारे पीव्हीसी पाईप्स बनविण्याचा निर्णय घेतला. त्यानंतर त्यांनी ठिबक सिंचनाच्या क्षेत्रात पदार्पण करून जे अतुलनीय कार्य उभे केले त्यामुळे भारतातील ठिबक सिंचनाचे प्रणेते म्हणून त्यांची ओळख निर्माण झाली.

शेतकऱ्यांना विक्रीपूर्व आणि विक्री पश्चात सेवा देण्यावर त्यांचा कटाक्ष होता. जगाच्या नकाशावर ठिबक क्षेत्रात भारताने दुसरे स्थान प्राप्त केले. त्यामागे भवरलाल यांची साधना मुख्यत्वे कारक ठरली. शेती संशोधनालाही त्यांनी खुप महत्त्व दिले. सौरऊर्जा आणि सेंद्रीय शेतीच्या क्षेत्रातही त्यांचे योगदान मोलाचे आहे.

भवरलालजी जैन यांनी बेभरवशाच्या शेती क्षेत्रावरच संपूर्ण लक्ष केंद्रीत करून उद्योगाची उभारणी केली. कारण शेतीप्रधान भारतीय समाजाच्या मुळ दुखण्याचे अचुक निदान त्यांनी केले होते. त्यांनी उभ्या केलेल्या कामामुळे ५० लाखांहून अधिक शेतकरी कुटुंबांच्या आयुष्यावर सकारात्मक परिणाम झाला.

या कर्मयोग्याने शेवटच्या श्वासापर्यंत कृषी विकासाचा ध्यास धरला होता. पाणी आणि ऊर्जेची बचत, कृषी प्रक्रिया, संशोधन या क्षेत्रात भवरलाल यांनी कष्टाने घालून दिलेल्या वाटेवर निष्ठेने मार्गक्रमण करणे हीच खरी त्यांना आदरांजली ठरेल.